

[Knud Lind]

af min ordførertale, ville han have hørt, at jeg sagde: »Den 7.7.88 indvandrer en kvinde« – der stod ikke noget som helst om, at hun var flygtning – »fra et Østland til Danmark, efter at hun i sit hjemland er blevet gift med en dansk statsborger.« Denne kvinde er faktisk et rigtig godt eksempel på det, der hedder økonomisk flygtning – og jeg synes sådan set, det er lidt synd for hende med alle de ægteskaber, at hun skal gå fra den ene favn til den anden for at få denne opholdstilladelse i Danmark – men hun erkender klart, at der er langt bedre at være i Danmark – i det bistandsvenlige Danmark – end i det Østland, hun kommer fra.

Jeg synes i øvrigt, at det, at jeg tog et eksempel fra et Østland, faktisk understreger, at der bestemt ikke, som hr. Arne Melchior tidligere talte om, er tale om racistiske beskyldninger: det kunne være Polen, og det kunne være DDR osv.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 4:
Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommissionsdomstol, der skal undersøge licitationssagen i forbindelse med byggeriet af den faste forbindelse over Storebælt.

Af Tommy Dinesen (SF) m. fl.

(Fremsat 10/10 89).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Engell):

I det beslutningsforslag fra SF, som vi nu skal til at behandle, opfordres regeringen til at nedsætte en kommissionsdomstol, og kommis-

sionsdomstolen skal have til opgave at undersøge hele handlingsforløbet og ansvarsforholdene i forbindelse med Storebæltssagen.

Vi står i dag i den situation, at EF-Kommissionen har ophævet sagen vedrørende foreløbige foranstaltninger mod Danmark. Men der er grund til at fremhæve, at hovedsagen ved EF-Domstolen føres videre. Det er en omstændighed, som vi må være meget opmærksomme på, når vi nu skal drøfte, om der er grundlag for på nuværende tidspunkt at nedsætte en kommissionsdomstol.

Hovedsagen angår såvel køb dansk-klausulen som omstændighederne i forbindelse med A/S Storebælts drøftelser med tilbudsgiverne.

For så vidt angår køb dansk-klausulen har Danmark som bekendt i forståelse med Kommissionen afgivet en erklæring, og erklæringen førte til, at Kommissionen afvaldt kravet om foreløbige foranstaltninger, men spørgsmålet indgår stadig i hovedsagen.

Hvis SF's forslag bliver vedtaget, vil det betyde, at vi får to paralleltløbende retslige undersøgelser, som i det væsentlige har samme tema, og det vil efter min opfattelse være meget uheldigt.

Man kan også rejse spørgsmålet, om det vil være rigtigt at bede en dansk domstol udtale sig om EF-retlige spørgsmål, mens EF-Domstolen fortsat har sagen til behandling. Hvad er det for ansvarsforhold, som SF vil have undersøgt, hvis Danmark bliver frifundet, og hvordan skal den dommer, som leder undersøgelsen, kunne vurdere behandlingen af EF-spørgsmål, når retssagen ved EF ikke er afsluttet? Jeg mener, det er meget centrale spørgsmål, som vi naturligvis ikke uden videre kan forbigå.

Det er EF-Domstolen, som afgør, om de EF-retlige regler er overtrådt, og det er vel i øvrigt tvivlsomt, om en kommissionsdomstol kan forelægge EF-Domstolen de tvivlsspørgsmål om EF-ret, som måtte dukke op i løbet af undersøgelsen, og om Domstolen i givet fald vil kunne besvare dem, inden hovedsagen er afsluttet.

Jeg skal føje til, at retssagen mod Danmark ved EF-Domstolen må forventes afsluttet i løbet af et års tid. På den baggrund kan regeringen ikke tilslutte sig forslaget, men i forlængelse af tidligere udtalelser fra regeringen vil vi imidlertid være indstillet på at drøfte behovet for en undersøgelse, når det gælder emner, der ligger uden for de spørgsmål, som EF-Domsto-

[Justitsministeren]

len behandler. Det må afklares, om det overhovedet er muligt, og det vil efter min opfattelse være naturligt, at vi under udvalgsbehandlingen, formentlig i Retsudvalget, drøfter dette spørgsmål grundigt og herunder også undersøgelsens form, kommissorium og tilsvarende.

Ole Espersen (S):

Jeg er lidt overrasket over justitsministerens udtalelser om, at vi så til sin tid kan drøfte behovet for en undersøgelse.

Jeg mener at kunne huske med megen tydelighed, at udenrigsministeren, der jo først og fremmest har ansvaret for det, der er foregået her, sagde, at denne sag skal fuldstændig kulegraves. Det er også vores opfattelse.

Vi er enige i det forslag, der er fremsat. Jeg skal komme tilbage til nogle detaljer senere. Det er sjældent, at vi nedsætter kommissionsdomstole i Danmark. Det bør det også være. Det skal kun være, når der virkelig er en stærk fornemmelse af, at der er handlet forkert, og at et ansvar bør placeres. Vi mener, at den fornemmelse i høj grad er til stede og velunderbygget i denne sag.

Vi er meget overrasket over, at man kunne udarbejde vilkår, der i den grad og klart strider mod EF-retten, at en bestyrelse, der har sikret sig advokatbistand, der skulle være kyndig på dette område, på trods af denne advokatbistand er »kommet til« at skrive noget, der åbenbart for enhver og for regeringen selv er i strid med Romtraktaten og øvrige EF-regler. Det overrasker os. Vi synes, at bestyrelsen i princippet har gjort, hvad den skulle, ved at sikre sig al mulig juridisk bistand. Men det har altså ikke været tilstrækkeligt, og man har ikke lyttet til de jurister fra centraladministrationen, der havde en helt anden opfattelse af denne sag, men som kom for sent ind i billedet.

Vi er også overrasket over regeringens handlinger i sagen efter den 18. maj, hvor man fra Kommissionens side meget stærkt advarede mod, at der blev skrevet under på denne licitationsaftale. Fra denne dato er det helt klart regeringens ansvar, hvad der er passeret i sagen. Det er regeringens ansvar, at der efter regeringens egen senere erkendelse er handlet i åbenlys strid med EF-retten.

Regeringen har muligvis følt, den var i en tvangssituation i begyndelsen af juni eller i slutningen af juni, fordi tilbudene ville udløbe

med udgangen af juni måned. Men var regeringen i en tvangssituation? Regeringen var selvfølgelig i en ubehagelig situation, det skal jeg da erkende, men så er der kun én, der har ansvaret for, at regeringen blev bragt i denne situation, og det er regeringen selv.

Regeringen har efter loven om Storebæltssagforbindelsen en klar instruktionsbeføjelse, en klar ret til at følge med hele tiden i, hvad der foregår. Det er overraskende, især når man har medlemmer fra ministerierne siddende i bestyrelsen, at man så på ingen måde har grebet ind, skønt man har ret til det og efter vores opfattelse klart har pligt til det.

Skal vi så fortolke forslaget og derefter komme ind på de bemærkninger, justitsministeren fremkom med, foreslås det altså, at man undersøger hele handlingsforløbet og ansvarsforholdene i forbindelse hermed i sagen om køb dansk-klausulen og varetagelsen af navngivne danske firmaers interesser. Det læser vi sådan, at det er køb dansk-klausulen i de almindelige betingelser og i de specielle betingelser, som denne domstol skal undersøge.

Vedrørende køb dansk-klausulen er det sådan, at regeringen tidligt erkendte, at der var begået fejl, og de fejl, som regeringen har erkendt er begået, og hvorom der er indgået et forlig i Bruxelles, foreligger jo. Det kan regeringen ikke bestride, og det er med hensyn til baggrunden for og ansvaret for de fejl, at vi ønsker en kommissionsdomstol. Her kan der ingen kollisionsmulighed være, for fejlene er erkendt fra regeringens side.

Jeg ved godt, at der i hovedsagen også indrages andre elementer, f.eks. spørgsmålet om selve licitationsforhandlingerne, om det firma, der fik ordren, har været i forhandlinger på en måde, der er i strid med danske regler eller EF-regler. Vi er klar over, at dette spørgsmål behandles for domstolen i Luxembourg, og det kan vi ikke indgå i her. Derfor er vores forslag altså, at vi i Retsudvalget sikrer os, hvad det er for emner, der ikke længere er til behandling hos domstolen i Luxembourg. Det er ikke de fejl, der er erkendt. Der er der kun en ansvarsplacering, der står tilbage, og en belysning af handlingsforløbet. Så sørger vi for i Retsudvalget, at kommissoriet får en så præcis udformning, at der ikke bliver nogen kollisionsmuligheder. Vi ønsker ikke, og vi synes ikke, det er rimeligt, at denne sag skal vente et år eller to,

[Ole Espersen]

indtil domstolen i Luxembourg har truffet sin afgørelse. Det er der ingen grund til. Det er klart, der er begået fejl, og det er erkendt af regeringen. De fejl kan naturligvis undersøges uden at komme i konflikt med andre undersøgelser.

Helge Adam Møller (KF):

Man taler ikke, mens retten er sat. Det har altid været og bør fortsat være en regel, vi følger her i Danmark. EF-Kommissionen har anlagt en sag ved Domstolen angående køb dansk-klausulen og angående A/S Storebælts drøftelser med tilbudsgiverne vedrørende Storebælts-byggeriet. Retten er altså sat, og retten sidder i øjeblikket. Derfor bør Danmark ikke foretage sig noget, som kan påvirke udfaldet af den igangværende retssag. På denne baggrund må jeg og den konservative folketingsgruppe afvise forslaget fra SF om nedsættelse af en kommissionsdomstol.

Vi finder, at det på nuværende tidspunkt er en dårlig idé med undersøgelser, kommissionsdomstol eller tilsvarende, som kan skade, genere eller besværliggøre den retssag, der i øjeblikket verserer ved EF-Domstolen.

Det afgørende for os er, at sagen i øjeblikket ikke er afgjort. Det kan ikke være rigtigt, at vi i Folketinget via en kommissionsdomstol eller tilsvarende eventuelt er med til at skrive anklageskriftet for modparten. Det, vi har brug for i øjeblikket, mens retten er sat, er ro til at bygge broen, og det skrider jo heldigvis planmæssigt frem.

Efter denne grundlæggende holdning om at tie, mens retten er sat, vil jeg godt tilføje, at jeg kan tilslutte mig den idé og den tanke, som justitsministeren i slutningen af sit indlæg fremførte: at lade Retsudvalget undersøge og drøfte, om der er dele af beslutningsprocesserne, handlingsforløbene og ansvarsfordelingen i den aktuelle sag, som stadig, mens retten er sat, kan gøres til genstand for en undersøgelse, alt dette under forudsætning af, at man ikke påvirker eller indvirker på den aktuelle retssag. Men det kræver en grundig behandling i Retsudvalget.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg vil gerne spørge den konservative ordfører, om Domstolen i Luxembourg for tiden be-

handler spørgsmålet om, hvorvidt køb dansk-klausulen er i strid med Romtraktaten, og jeg vil også spørge om, hvorvidt man kan sige, at noget, hvorom der er indgået forlig, er noget, der er til behandling ved domstolen.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Jeg gav et tilsagn i slutningen af min tale, hvor jeg netop sagde, at vi er villige til i Retsudvalget at drøfte, hvis vi kan finde dele af det, som i øjeblikket er den beslutningsproces af de handlinger, der er foregået, og som i øjeblikket ikke behandles, og der ikke er tanker om at behandle, og som det er rimeligt at undersøge nu, vil vi godt være med til en sådan drøftelse.

Bjørn Elmquist (V):

Ved problemkomplekser af denne karakter, hvor der har været anklager og beskyldninger og en fornemmelse af, at noget måske var forkert, har vi som udgangspunkt og som princip altid sagt, at vi vil ikke være med til, at noget bliver skubbet ind under gulvtæppet. Vi har i denne sag ytret os konkret. Der er flere fra partiet, der har gjort det, og vores synspunkt har været, at enhver sten skal vendes. Vi skal være sikker på, om der er begået fejl, og hvor fejlen i så fald har ligget.

Det, som vi på grundlag af dette beslutningsforslag vil være med til nu, er at drøfte undersøgelsesmetoden, drøfte, om det skal være en kommissionsdomstol. Det er muligt, at der er andre undersøgelsesformer, der er bedre.

Det mener jeg er en af de ting, vi må se på i Retsudvalget. En anden ting er omfanget, fordi – det har justitsministeren været inde på – der kan være emner, som i den grad skal procederes i Luxembourg, og da kan det være svært for undersøgerne, om det så er en kommissionsdomstol, en enkeltmandsundersøgelse eller andre undersøgelsesformer, vi taler om, at komme på det rene, hvis der er EF-aspekter.

Derfor har vi bestemmelse om, at vores domstole kan indhente præjudicielle afgørelser fra EF-Domstolen, og derfor vil der være områder og spørgsmål, som en kommissionsdomstol eller andre undersøgelsesmetoder ikke kan komme til bunds i, før man kender EF-udlægningen af de pågældende regler.

Vi vil også være parat til i Retsudvalget at drøfte timingen i det. Det er muligt, at vi dér kan have forskellige faser i undersøgelsen.

[Bjørn Elmquist]

Det mener jeg vi må forhandle igennem i Retsudvalget, men som jeg sagde i starten, er vores udgangspunkt, at enhver sten skal være endt med at være vendt.

Ernst B. Schmidt (FP):

Da vores ordfører ikke kan være til stede, skal jeg oplyse det høje Ting om, at Fremskridtpartiet kan støtte forslaget ud fra den betragtning, at der har været så megen usikkerhed og uklarhed omkring hele etableringen af den forbindelse og licitationen over den.

Fremskridtpartiet har jo aldrig støttet hele foretagendet med A/S Storebæltsforbindelsen. Vi mener, at det ville have været meget bedre – uden at jeg skal holde et trafikpolitisk foredrag – at forbindelsen var etableret på privat basis. Det har vi også ment ud fra den betragtning, at vi har den største mistillid til alt, hvad der hedder statsforetagender. Den kalamitet, kan man sige, der har været omkring licitationen, tror jeg ikke ville have eksisteret i tilfælde af, at det havde været på privat basis. Men Fremskridtpartiet kan altså støtte forslaget om at få undersøgt – og ansvaret placeret for – de fejl, som måtte være begået.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg glemte før at lægge til, at Kristeligt Folkeparti er forhindret i at være til stede i øjeblikket, men man har bedt mig sige, at de deler de synspunkter, jeg lige har givet udtryk for.

Kirsten Lee (RV):

I Det Radikale Venstre er vi enige i, at det er nødvendigt med en undersøgelse af Storebæltssagen. Men det plejer at være god tone, som den konservative ordfører også fremførte det, at tie, mens retten er sat. Det vil vi også gerne gøre i denne sag. Det er derfor vores opfattelse, at man skal afvente domstolskendelsen fra EF, før vi nærmere definerer, hvilken form en sådan undersøgelse skal have, og vi afviser derfor SF's forslag.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Det forekommer mig, at der er en klar uoverensstemmelse mellem det, fru Kirsten Lee netop sagde, og det, den konservative ordfører

sagde. Den konservative ordfører vil gerne have kommissionsdomstolen nedsat, hvis der er emner, der ikke er til behandling hos domstolen i Luxembourg, således at kommissionsdomstolen kan behandle disse emner. Jeg forstod fru Kirsten Lee således, at man i det hele taget afviste forslaget, indtil den endelige afgørelse foreligger hos domstolen i Luxembourg.

Jeg vil gerne spørge fru Kirsten Lee eller hr. Helge Adam Møller, om der er denne uoverensstemmelse, og hvem der tegner regeringspartierne.

Arne Melchior (CD):

Ja, den er mægtig! Det er noget, enhver regering kan ønske sig, at der skal ties, mens retten sidder, men det er altså ikke oppositionens opgave. Det modsatte er oppositionens opgave. Det kan sagtens lade sig gøre, uden at vi skal høre på nogen som helst beskyldninger om at skade Danmark og sætte nationale interesser over styr og den slags. Det kunne lige passe, at vi i de næste par år ikke må drøfte denne ting, eller at vi i hele foråret og sommeren ikke skulle have drøftet den.

Jeg skal ikke her forlænge dehatten ved at gentage, hvad der er sagt, men jeg kan tilslutte mig, hvad hr. Ole Espersen og andre sagde om, at det er muligt at finde en afgrænsning. Det juridiske dér skal vi nok finde ud af ved god hjælp fra de dygtige jurister i ministeriet under det kommende udvalgsarbejde.

Jeg synes også, jeg i ministerens slutning hørte, at der var åbninger over for, at vi selvfølgelig må se at komme i gang.

Det er mig magtpåliggende at citere en enkelt sætning fra lovforslagets bemærkninger. Det drejer sig om L 177 af 21. januar 1987. Når jeg citerer dette, er det, fordi både statsministeren og selskabets bestyrelsesformand har flirtet med, at regeringen og Folketinget, og herunder altså oppositionen, ikke skal blande sig, for vi har et selskab, og det skal det nok passe.

Dette er i modstrid med lovens hensigt – jeg citerer fra side 6 i bemærkningerne: »Det har ikke ved valg af anden organisationsform end den i 1973-loven forudsatte været hensigten at begrænse statens indseende med virksomheden eller begrænse statens ansvar for dette meget store anlægsarbejde.«

Det er en direkte påpegnings af, at dette Ting, dets medlemmer, dets partier og regeringen har

[Arne Melchior]

samme indseende med og samme ansvar for dette anlægsarbejde, som hvis det var en motorvej, Farøbroerne eller andre store offentlige anlæg.

Det er på tide, at det kendes i offentligheden, og at vi ikke skal spises af med en henvisning til, at det er bestyrelsens ansvar, det kender vi ikke noget til. Selvfølgelig kender vi til det, vi har i hvert fald pligt til at kende til det.

Jeg mener, at der er en række emner, som ikke er omfattet af SF's formulering, men som også skal undersøges, f.eks. den bestandigt rejste tvivl om, hvorvidt oplysningen om 300 mio. kr.s prisforskel på de to brotyper stemte eller ikke stemte. Jeg har hævdet i et halvt år, at den ikke stemte. Jeg har bedt om at få det verificeret og undersøgt, og det er blevet nægtet. Det er klart, at for hver dag yderligere, hvor det nægtes, har man vel lov til at nære stigende tvivl om, hvorvidt tallet holder. Sådan er der en række andre emner, som uden nogen som helst risiko for sammenfald af domstolsbehandlinger eller for nogen skade for Danmarks anseelse og resultat i den store sag udmærket kan behandles. Det må være væsentligt, at vi behandler sådan en sag så tidligt som muligt, mens tingene huskes. Vi ved, hvor meget der går tabt, og hvordan bevislighederne bagefter fortaber sig i tågen.

Hr. Bjørn Elmquist havde en meget interessant betragtning, som i øvrigt er meget i familie med Storebæltssagens forløb på et enkelt punkt. Den er jo faseopdelt, denne opførelse, og hr. Bjørn Elmquist talte om faser, altså etaper.

Man kunne eventuelt, hvis det skulle være nødvendigt – det har jeg ikke juridisk indsigt nok til – lave undersøgelsen, men vente med konklusionerne. I øvrigt har vi jo statsministerens ord for, at efteråret ikke vil blive ret gammelt, før den sag er trukket tilbage.

Det skal han selvfølgelig ikke hænges op på, hvis det nu går anderledes, men jeg vil da ønske ham og regeringen til lykke med det, hvis det kunne ske. Det ønsker vi os da alle sammen, og så bliver det endnu lettere. Men hvis der er risiko for, at der går et år eller halvandet endnu, før domstolen i EF kommer til realitetsbehandling, kan vi sandelig ikke vente så længe. Som hr. Ole Espersen og andre har påpeget, er der tale om en tilståelsessag vidt ud ad vejen, og derfor er det helt relevant, at vi får sagen op til behandling. Jeg glæder mig over, at der er konsta-

teret flertal for forslaget, og jeg glæder mig til i denne sag at samarbejde med hr. Tommy Dinesen. Det havde jeg ikke tænkt mig skulle ske netop vedrørende Storebælt, men jeg holder meget af at samarbejde med hr. Tommy Dinesen i øvrigt.

Tommy Dinesen (SF):

Nej, men vi har da arbejdet sammen før, hr. Arne Melchior, med hensyn til lodspligt og den slags, så det klarer vi nok.

Jeg vil da også gerne sige tak til ordførerne. Jeg er meget glad for, at der er flertal for en undersøgelse af denne sag, som har været diskuteret i mange år. Som der er blevet sagt og skrevet, er det en sag, der i hvert fald har været undersøgt i over hundrede år. Derfor var det med nogen forbavelse, man kunne se, hvorledes det begyndte at køre her i sommerferien, og jeg synes, at regeringen har en meget stor del af skylden for, at det er kørt, som det er.

Da hele sagen startede, bad jeg bl.a. om at få et samråd med trafikministeren i Trafikudvalget, men det kunne altså ikke lade sig gøre. Der skulle gå 3 uger til en måned. Jeg tror, det var en af grundene til, at regeringen kom ud i den situation, som den kom til at stå i, fordi mange følte, at der ikke blev givet ordentlig information. Jeg vil da i hvert fald som folketingsmedlem mene, at man burde give folketingsmedlemmerne informationer. Det gør det i hvert fald betydelig nemmere, når vi bliver bedt om at give nogle kommentarer.

Jeg vil godt starte med at sige, at jeg også mener, at regeringen har fået adskillige oplysninger allerede inden, at dette skete. Ved den redogørelse, der var her i Tinget den 22. november 1988 vedrørende en fast forbindelse, sagde undertegnede som mit partis ordfører bl.a.:

»Ellers synes jeg, det lader til, at viljen til at give de nuværende ansatte andre job er der. Det skal der naturligvis lyde en tak for. Men alligevel forbavses man, når det nu kommer frem, at der i EF forventes vedtaget et direktiv allerede i 1989 med ikrafttræden i 1990, som ikke undtager DSB fra licitationspligten. Dette kan nemt betyde, at en del af bro- og tunnelbyggeriet vil gå til udenlandske entreprenører.«

Hertil svarer den daværende trafik- og Kommunikationsminister, H. P. Clausen:

»Et andet spørgsmål var muligheden for at anvende dansk arbejdskraft. Jeg vil gerne un-

[Tommy Dinesen]

derstrege, at i de fælles udbudsbetingelser for Storebæltforbindelsen står – i øvrigt parallelt med bestemmelserne i DONG's fællesbetingelser – at entreprenøren er forpligtet til i størst muligt omfang at anvende dansk materiale og forbrugsgods, dansk arbejdskraft og materiel. Der er intet i den udvikling, vi sporer i øjeblikket, som ændrer de vilkår, som hidtil har været gældende med hensyn til det, jeg her refererede fra udbudsmaterialet.«

Det vil altså sige, at man regnede med, at det gik, som det skulle. Man gad såmænd ikke engang undersøge de problemer, der fandtes.

En anden ting, som jeg synes er værd at undersøge – og som vist også blev omtalt af hr. Ole Espersen – er, at man allerede den 18. maj vidste, at der var noget under opsejling. Hvorfor gik man ikke ud offentligt eller i hvert fald til Folketingets partier eller i udvalgene og sagde, at der var noget galt? Var det med baggrund i, at der den 15. juni skulle være et EF-valg? Man har før set eksempler på, at der er ting, der ikke er kommet frem i en valgkamp. Jeg tænker her på den ulykke, der var i Thule for nogle år siden samtidig med, at der var valgkamp her i Danmark, og som kunne have forrykket et eller andet valgresultat. Er det det, der ligger i dette? Det, vi sagde, mens aviserne skrev meget og sagen kørte videre, var, at vi ville have en undersøgelse af disse ting, og det er selvfølgelig med den baggrund, at dette forslag ligger her fra SF.

Der har jo også været mange beskyldninger, og jeg synes ærlig talt, at det ville klæde Folketingets medlemmer og også mange andre, at der kom en afklaring af de mange beskyldninger, der har været fremført.

Der har været beskyldninger mod bestyrelsen i A/S Storebæltforbindelsen, der har været beskyldninger om uduelighed i regeringen, der har været sagt, at trafikministeren burde gå af, og der har været beskyldninger mod og forslag om fyring af broformanden, der har været nogle, der har snakket om lobbyisme, og at Monopoltilsynet har skylden for det hele, og hvad ved jeg.

En ting, der måske ikke har været diskuteret, er, at hvis der kommer en regning på det, der er sket, hvem skal så betale den? Ja, det skal brugerne af de faste forbindelser på Storebælt. Det er der ikke nogen der har taget frem her, måske fordi det bliver behandlet af retspolitiske ordførere med en enkelt undtagelse, men det er da

en ting, som vi selvfølgelig vender tilbage til senere.

Jeg vil sige tak til hr. Ole Espersen for de ting, der blev sagt, og jeg er enig i det, som hr. Ole Espersen sagde, naturligvis.

Når justitsministeren siger, at man ikke kan have to parallelle undersøgelser på samme tid, og at det måske tager over et år, osv., ved jeg ikke, om man ikke kan det. Det kan man vel nok, det er der da i hvert fald flertal for, og det er der jo andre fra Retsudvalget der mener at man kan. Når hr. Helge Adam Møller siger, at man tier, mens retten taler, kommer jeg til at tænke på, at så kan man jo næsten ikke sige noget i dette land efterhånden.

Sådan som jeg opfattede hr. Bjørn Elmquist, var der en nuanceforskel mellem det, som hr. Bjørn Elmquist sagde, og det, der blev sagt af den konservative ordfører og af De Radikale.

Jeg opfatter hr. Bjørn Elmquist som mere positiv over for en undersøgelse, og jeg synes altså ærlig talt også, at udenrigsministeren er blevet citeret adskillige gange for at sige, at der skulle undersøges – sten for sten, var udtrykket – i denne sag. Intet skulle gemmes.

Derfor tror jeg, at befolkningen – og jeg tror stadig væk på, at befolkningen kan huske den debat, der har været – synes, at det er vigtigt, at dette bliver afsløret for at finde ud af, hvad der er galt, hvor det gik galt, og hvem der har ansvar.

Så vil jeg slutte af med at sige tak til hr. Ernst B. Schmidt og hr. Arne Melchior for en positiv tilbagemelding på en undersøgelse af de her ting.

Justitsministeren (Engell):

Det, der kalder mig herop, er hr. Ole Espersens indlæg, som jeg synes kunne give anledning til misforståelse, idet hr. Ole Espersen sagde, at »køb dansk-klausulen« ikke er med i sagen nu, idet fejlen er erkendt.

Hertil må jeg sige – det var også det, jeg var inde på i mit første indlæg – at der da er grund til at understrege, at den del af sagen, der er ophævet, vedrører de foreløbige foranstaltninger. Hovedsagen føres videre, og den omfatter som bekendt både »køb dansk-klausulen« og så også spørgsmålet om drøftelserne med tilbudsgiverne.

Så må jeg sige, at der ikke er indgået noget forlig i denne sag, men som man vil erindre,

[Justitsministeren]

blev der fra dansk side, fra regeringens side, afgivet en erklæring, som fik EF-Kommissionen til at ophæve sagen vedrørende de foreløbige foranstaltninger.

Derfor må jeg sige, at jeg mener, vi skal være meget varsomme. Det er rigtigt – det var det, jeg var inde på i afslutningen af mit første indlæg – at vi vil være indstillet på, at man nu i Retsudvalget grundigt ser på, om der er emner, om der er temaer i forbindelse med handlingsforløbet, som ikke indgår i EF-sagen, men som kan gøres til genstand for en undersøgelse.

Men jeg forstod da også på hr. Ole Espersen, at man var enig i, at vi ikke kan have to parallelle undersøgelser kørende, som beskæftiger sig med det samme tema. Derfor er jeg da også tilfreds med, at Socialdemokratiet deler den opfattelse, at der ikke må tages skridt, som kan skade Danmarks sag ved EF-Domstolen. Jeg går ud fra, at det også vil være det bærende motiv for andre politiske partier, når vi nu skal drøfte sagen grundigt i Retsudvalget.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Vi har nu haft den opfattelse, at der var indgået et forlig, og det blev da også gentaget mange gange i dansk presse, oven i købet med en vis stolthed, at der var indgået et forlig, og at dette forlig først og fremmest var baseret på en dansk erkendelse af, at »køb dansk-klausulen« er i strid med EF-reglerne.

Jeg vil gerne spørge justitsministeren, om den erkendelse, at der altså er begået fejl i den forbindelse, nu er trukket tilbage fra regeringens side eller regeringen fortsat erkender, at den fejl er begået. Det er, så vidt jeg har forstået, hele grundlaget for det, der foregik, da man stoppede sagen om de foreløbige retsmidler.

Vil regeringen nu erkende, at regeringen har begået fejl, eller vil regeringen hævde, at regeringen ikke har begået fejl? Man kan vel dårligt forestille sig, at Kommissionen og Domstolen nu bagefter vil sige, at det, regeringen lavede, var helt i orden. Det tror jeg ikke regeringen selv forventer. Så er det bare, jeg siger, at det, vi gerne vil have undersøgt og sat i gang nu, er baggrunden for og ansvaret for de fejl, der er erkendt af regeringen. De er jo ikke stridsspørgsmål for Domstolen og bliver det heller ikke, og det tror jeg at justitsministeren er enig i. Så tror jeg i øvrigt, som ministeren sagde, at vi nok skal

blive enige, hvis det er udgangspunktet i Retsudvalget, om det præcise kommissorium.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Justitsministeren talte om, at man ikke skulle skade Danmarks interesser. Det er en interessant udtalelse i denne sammenhæng. Jeg tror, justitsministeren har et ganske konservativt problem i dag. Man kunne også på Det Radikale Venstres ordfører mærke forskellen – måske ikke så meget dér, men i hvert fald på Venstres ordfører i debatten.

Jeg tror, justitsministeren har det problem, at han forveksler Danmarks og folkestyrets interesser med Det Konservative Folkepartis interesser. Det er jo noget helt andet. Landsretssagfører Mogensen hører jo ikke hjemme her i Folketinget. Han spiller ingen rolle her. Det gør han i det konservative bagland, men han gør det ikke her. Jeg vil godt advare justitsministeren imod at køre et tema, der hedder, at det ikke er i Danmarks interesse at få dette kulegravet. Det er i folkestyrets interesse, og dermed er det i Danmarks interesse.

Det andet tema, jeg godt vil beskæftige mig med, er »køb dansk-klausulen«. Mig bekendt har regeringen erkendt, at her var en fejl, og naturligvis hører det med i undersøgelsen. Jeg mener, der er adskillige citater fra regeringens medlemmer om, at der er begået fejl her, og det tror jeg er et interessant tema også at få undersøgt.

Justitsministeren (Engell):

Jeg skal sige til hr. Ole Espersen, at den erklæring, som er blevet afgivet fra regeringens side, naturligvis fortsat er gældende, fortsat står ved magt. Men det, der er det centrale, og det, jeg fremdrog i mit sidste indlæg, var, at man ikke må begå den misforståelse at tro, at fordi spørgsmålet vedrørende de foreløbige foranstaltninger nu er trukket tilbage, er det dermed også ude af EF-Domstolens behandling af sagen. Det indgår fortsat.

Det skal også være mit svar til hr. Gade, og så vil jeg blot yderligere sige til hr. Gade, at jeg ikke overser, at Det Konservative Folkepartis og landets interesser ikke altid er sammenfaldende. Det hænder indimellem, at den politik, vi står for, er sammenfaldende med landets interesser. Det være sagt i en bisætning.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Forlig eller ikke forlig – nu har jeg ikke taget teksten med til fempunktserklæringen fra den dag; sagen blev på en eller anden måde forliget dernede. Det er en klar tilståelsessag. Vi beklager, vi lover ikke at gøre det igen, og vi erkender erstatningspligt. Og jeg kan huske, at sidste paragraf siger, at denne erklæring vil være juridisk bindende for A/S Storebæltsforbindelsen.

Jeg skal også erindre om, at hvad ansvaret angår, er sagen jo ikke anlagt mod A/S Storebæltsforbindelsen, men mod kongeriget Danmark ved den danske regering.

I øvrigt har EF-aspektet meget stor vigtighed, og jeg tilslutter mig fuldt ud justitsministerens opfattelse: at det for partierne selvfølgelig vil være overordnet vigtigt, at vi ikke skader danske interesser. Jeg så gerne den sag fjernet fra Domstolen; jeg har aldrig ønsket den frem. CD har fra starten af rådet regeringen til at få den forligt og væk fra Domstolens bord, således at den handelsmæssigt, diplomatisk og ordentligt på enhver måde kunne afhandles uden nogen domstols medvirken. Men det, der irriterer os så meget, er, at der er meget større interesser på spil for Danmark, end om vi vinder eller taber den sag.

Hovedinteressen for Danmark er, at vi har et godt navn som en hæderlig handelspartner blandt vore EF-kolleger. I betragtning af de mange hundrede milliarder, der skal bruges på forskellige anlægsarbejder i Europa i de kommende 5–10 år, er det en overordnet dansk interesse, meget mere i penge og i prestige, at vi har et godt navn. Derfor er det overordnet vigtigt, at også den danske del af undersøgelsen bliver så hæderlig og åben som muligt og blotlægger tingene klart, i værste fald placerer et ansvar og drager nogle konsekvenser, men det skal vi selvfølgelig slet ikke tage stilling til i dag.

Kan man f.eks. prækvalificere et konsortium, som man kender nøjagtigt, har alle oplysninger på, for så, når det indgiver sit tilbud, at meddele: Jer har vi ikke tillid til? Det er, hr. justitsminister, langt mere skadeligt for Danmarks chance for at få opgaver og tjene valuta og gøre sig set og hørt i Europa end alt det andet, vi går og er bange for. Vi er små i Europa, og det bliver vi ved med at være, men EF inklusive Kommission og Domstol er ikke nogen stor Bastian, som bare vil putte det lille, yndige, uskyldshvi-

de Danmark grundigt ned i blækhuset. Vi bliver ved med at være små, og de andre bliver ved med at være store; det er betingelserne. Det er bl.a. en del af vores fordel, og derfor tror jeg, at vi har meget mere på spil end det, der egentlig er fremgået af justitsministerens udtalelser.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg synes, det er vigtigt, at ikke også oppositionen begår fejl i denne sag, men da jeg hørte justitsministerens sidste indlæg, kunne jeg blive bange for, at vi har misopfattet et eller andet.

Derfor vil jeg stille det meget konkrete spørgsmål – og det er også afgørende for vores holdning til de videre forhandlinger i Retsudvalget: Vil regeringen for Domstolen i Luxembourg procedere på, at der ikke er begået fejl fra regeringens og fra dansk side i det hele taget i forbindelse med køb dansk-klausulen? For hvis regeringen vil procedere på det, er det jo indtil videre en sag for Domstolen.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Vi kan da ikke slutte denne debat, uden at justitsministeren svarer på det spørgsmål, som hr. Ole Espersen har stillet. Når jeg synes, det er vigtigt, er det, fordi der i den pressemeddelelse fra Venstres Pressetjeneste tirsdag den 5. september 1989, der blev udsendt af udenrigsministeren vist et kvarter før ministermødet, står: »Vist har vi begået meget alvorlige fejl . . .«.

Som en uddybning af det spørgsmål, hr. Ole Espersen stillede, beder jeg justitsministeren her fra talerstolen fortælle, hvilke alvorlige fejl det er, regeringen mener de har begået. Og hvis justitsministeren ikke skulle have lyst til at svare, vil jeg gerne spørge Venstres ordfører, om Venstre står fuldt og helt bag den pressemeddelelse, der blev udsendt tirsdag den 5. september 1989 af udenrigsminister og formand for Venstre hr. Uffe Ellemann-Jensen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:**Første næstformand (Henning Rasmussen):**

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af d.d. meddeler boligministeren, at hun ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig

Boligpolitisk redegørelse oktober 1989.

(Redegørelse nr. R 2).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Redegørelsen vil komme til forhandling onsdag den 22. november 1989.

Skriftlig redegørelse:

Boligpolitisk redegørelse oktober 1989.

(Redegørelse nr. R 2).

Boligministeren (Agnete Laustsen):**I. Indledning**

1. Boligen udgør den fundamentale ramme om befolkningens dagligdag og familieliv. Dette indebærer, at boligen skal give den enkelte husstand mulighed for en række dagligdags aktiviteter af vidt forskellig karakter og samtidig udgøre et fristed, hvor familien eller den enkelte kan være sig selv. Boligforbruget tegner sig da også for godt 20 pct. af det samlede private forbrug.

De enkelte husstande har forskellige ønsker med hensyn til boligens indretning og beliggenhed. Ønskerne vil bl.a. være påvirket af husstandens størrelse og aldersmæssige sammensætning, de voksnes arbejdssituation uden for og i hjemmet samt indkomstforholdene i husstanden.

Det er målsætningen for regeringens boligpolitik at styrke og sikre befolkningens valgmuligheder på boligmarkedet, så den enkelte husstand kan opnå den bolig, den ønsker, under

hensyntagen til de økonomiske ressourcer, den kan og vil afsætte til boligformål.

2. Husstandenes boligønsker ændrer sig selv sagt i et samspil med den økonomiske, befolkningsmæssige og anden udvikling i samfundet.

Disse ændringer har for det første indebåret tendenser til en forholdsvist kraftig nedgang i behovet for ny tilgang til boligmassen i årene, der kommer. Denne nedgang i behovet for tilvækst til boligmassen vil i de kommende år blive ledsaget af en drejning i boligefterspørgslen sammensætning bort fra de store familieboliger og i retning af mindre boliger til enlige eller par uden børn. Dette hænger sammen med, at der også fremover må påregnes en vis tendens til, at den gennemsnitlige husstandsstørrelse går ned.

For det andet har disse ændringer betydet en opdeling og fastlåsning af befolkningen på boligmarkedet efter indkomst, sociale forhold og held med hensyn til at opnå en god og billig bolig, hvilket bevirker, at boligmassen i dag ikke udnyttes optimalt.

For det tredje er det offentliges udgifter til støtte af boligforbruget vokset kraftigt.

Endelig forfalder for det fjerde de ældre dele af boligmassen i dag i et tempo og på en måde, som – hvis der ikke gøres en langt stærkere indsats – vil medføre meget store udgifter i fremtiden til byfornyelse og boligforbedring. På denne baggrund tegner der sig i disse år et behov for væsentlige og principielle ændringer i dansk boligpolitik til løsning af de strukturelle problemer på boligområdet.

Når der medgår forholdsvis lang tid for samfundet til at registrere og reagere på sådanne underliggende tendenser på boligmarkedet, hænger dette dels sammen med, at fremkomsten af problemerne i ret vid udstrækning må tilskrives forhold, som ligger uden for boligpolitikken, dels med, at boliger er et kapitalgode med meget lang levetid, hvilket betyder, at tilpasningerne af boligmassen foregår uhyre langsomt.

Denne kompleksitet i de aktuelle og forventede boligpolitiske problemstillinger kræver i høj grad fleksible løsninger, der går på tværs af hidtidige sektorgrænser og ressortområder. Det er derfor væsentligt, at der i de kommende år sker en bevægelse i retning af en deregulering og liberalisering af hele boligpolitikken, således at den nødvendige tilpasning i højere grad end tidligere kan baseres på markedsmekanismerne.